

ลักษณะม้าทรงของ อนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ของ
ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี แห่งกรมศิลปากร

ข้าพเจ้าคิดว่า คงไม่เคยมีงานศิลปะ ชิ้นใดที่สร้าง ขึ้นในประเทศไทย จะประดับ การ
วิพากษ์วิจารณ์มากมายเหมือนอนุสาวรีย์ของพระเจ้าตากสิน ตั้งแต่ประชาชนยังข้องใจอยู่
มากก็คือ หางม้า ซึ่งส่วนมากคิดว่าไม่ควรยกขึ้นเพราะม้าไม่อยู่ในขณะวิ่ง ถ้าหากว่า
หางนี้ผิดลักษณะ เราก็สามารถแก้ไขถูกต้องโดยง่ายด้วยการตัดมันออกแล้วต่อใหม่ให้
ห้อยต่ำลงมา แต่ในเมืองงานศิลปะทุกชิ้นขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของศิลปินผู้สร้างงาน ดังนั้น
ข้าพเจ้าจึงขออธิบายความคิดเห็นอันหนึ่งซึ่งอาจ เป็นประโยชน์ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่
คิดว่าไม่มีใครถูกต้องคนเดียวได้

แน่นอนทีเดียว เราสามารถจะทำม้าในท่าต่าง ๆ ให้เป็นที่ถูกใจนักวิจารณ์ทั้ง
หลายได้มากมายหลายท่า แต่เมื่อเป็นงานของเรา จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่จะต้องทำไป
ตามความคิดเห็นของเราเอง

ส่วนสัตว์ กอนั้นข้าพเจ้าใคร่จะแสดงความสนใจของท่านผู้อ่านทั้งหลายมายังส่วน
สัตว์ระหว่างพระบรมรูปกับม้าทรงเดี่ยวก่อน เพื่อให้สอดคล้องกับความจริงในประวัติศาสตร์
เราจึงจำเป็นต้องทำม้าให้มีลักษณะเป็นม้าไทย ไม่ใช่ม้าอาหรับ ม้าฮอสเตอร์เลีย ม้า
นอร์แมน หรือม้าพันธุ์อื่นใดเลย ถึงแม้จะได้ทำม้าให้มีขนาดค่อนข้างใหญ่ในเมื่อเปรียบ
เทียบกับม้าไทยธรรมดาแล้วก็ตาม แต่ถึงกระนั้นส่วนสัตว์ระหว่างพระบรมรูปกับม้าทรงก็
ยังไม่เหมือนกับส่วนสัตว์ที่เคยเห็นในอนุสาวรีย์ม้าในยุโรปและอเมริกา

อาภักดิ์กิริยา เมื่อกล่าวถึงอาภักดิ์กิริยาของม้าแล้ว คนส่วนมากก็ใคร่จะเห็นม้า
ในลักษณะที่กล่าวถึงยกขาขึ้นก้าวเดิน เหมือนกับม้าตามแบบฉบับของกรีกและโรมัน เรา
ขอแยกแยะกันว่าศิลปินแต่ละคนก็มีความคิดเห็นของตนเองซึ่งไม่เหมือนกับศิลปินอื่น ๆ ถึง

แม้จะคิดในเรื่องเดียวกันก็ตาม ถ้าไม่เช่นนั้นก็คงเป็นการพอเพียงที่จะทำแบบพิมพ์ของรูปที่
ถือเป็นแบบฉบับไว้ และหลุดออกมาได้เหมือนกันทุกรูปต่อไป แต่ข้าพเจ้าคิดว่าอนุสาวรีย์
สมเด็จพระเจ้าตากสินในลักษณะขององค์พระบรมราชูปถัมภ์ไทย มิใช่ลักษณะของจักรพรรดิโรมัน
ข้าพเจ้าสร้างมโนภาพให้เห็น พระองค์ในลักษณะ อันเปี่ยมด้วยมนุษยธรรมอย่างแท้จริงเพื่อ
กอบกู้อิสรภาพของชาติไทย ในยามที่ความหวังทั้งหลายดูเหมือนจะสูญไปแล้วจาก
จิตใจของชาวไทยทั้งหมด ข้าพเจ้าคิดเห็นองค์พระบรมราชูปถัมภ์ของเราในขณะที่ทำการปลุกใจทหาร
หาญให้เขาโจมตีข้าศึกเพื่อชัยชนะ ดังนั้นความรู้งึกที่แสดงออกในพระพักตร์จึงเต็มไปด้วย
สมาธิในความคิดและเต็มไปด้วยลักษณะของชายชาติชาติวีร

องค์พระเจ้าตากสินและม้าทรงอยู่ในอาการที่เคร่งเครียด พระองค์ทรงกระชับ
บังเหียนเพื่อจะรุดไปข้างหน้าและม้าทรงก็ตบเคาะคักพร้อมที่จะโผนไปข้างหน้าเช่นกัน เมื่อ
เป็นดังนั้น หู และหางที่ชนจึงสอดคุดอยู่กับความคึกคะนองของสัตว์

อนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช แห่งประเทศไทย

ผู้วิจารณ์ออกหลายท่านได้ชี้ให้เห็นว่า ม้ากำลังคนจะยกหางขึ้นก็จริงอยู่ แต่ก็เพียง
 ส่วนที่เป็นกระดูกเท่านั้นที่ยกขึ้นได้ ส่วนที่เป็นขนควรห้อยลง นี่อาจเป็นการสังเกตที่สมเหตุ
 สมผลทีเดียว แต่ในความเห็นของเรามันว่า หางของสัตว์ใด ๆ ก็ตามอาจยกขึ้นโดยแรง
 เหนือ (Momentum) ของกระดูกที่ส่งผลให้แก่ส่วนที่เป็นขน ความจริงเราอาจสังเกต
 เห็นได้ง่าย เมื่อม้าถูกรบกวนจากแมลงวันหรือแมลงอื่นย่อมบัดหางขึ้น, ตง, ซ้าย, ขวา
 ได้เป็นอิสระตามใจมัน โดยลักษณะที่ต่างแฉกเองตามความคิดที่จะทำเรื่องนี้ เรา
 ประารถนาให้หางมีลักษณะเหมือน (Stream-like) เพื่อเสริมความรวดเร็วที่จะเคลื่อนไป
 ข้างหน้า ดังนั้นเราจึงเลือกทำหางตามที่เราได้ทำไว้นั้น

ยังมีประชาชนกล่าวอีกด้วยว่า ลักษณะการวางของขาควรให้แตกต่างกันไปบ้าง
 ก็อันนั้นแหละ เป็นกรง่ายมากที่จะปั้นขาหลังหรือขาหน้าให้อยู่ในท่าที่ไม่เหมือนกัน ที่ไม่

อนุสาวรีย์ฮอร์ชวอชิงตัน แห่งสหรัฐอเมริกา

ภาพนี้แสดงว่า แม้อนุสาวรีย์ในต่างประเทศ ก็ทำมาให้มีลักษณะหางยกขึ้น

ทำเช่นนั้นเพราะเราคิดว่ามาทรงถึงจุดยอดของอาคารที่จะพุ่งตัวออก ดึงมันจึงจำเป็นต้อง
ดึงกับมันกับพื้นเพื่อให้มันพุ่งจะโผนไปข้างหน้า ถ้าหากขาหนึ่งแปดกออกไป จะลด
คุณค่าความเป็นจริงในรูปความคิดของเราลงอย่างมาก ยิ่งกว่านั้นข้าพเจ้าประสงค์จะเน้น
ความจริงว่า ข้าพเจ้าต้องการให้พระบรมรูปแทนองค์พระบรมรูป ในขณะที่ประกอบองค์พระกรรม
มิใช่อนุสาวรีย์ ของนายทัพที่หนึ่งผ่ายอยู่บนหลังม้า เพื่อรับคำสั่งรเรตรีฎุ อย่างกักก้องจากฝูง
ชนที่คับคั่งตามท้องถนน ไห่ร้องค้อนรบผู้มขย ซึ่งส่วนมากทำทางของม้าที่บนถนนมี
ลักษณะเหมือนม้าที่ต่างามของละครสัตว์

ถ้าหากท่านผู้อ่านที่มความกรุณาทั้งหลาย ได้เข้าใจถึงรูปความคิดอันเป็น
บ่อเกิดของพระบรมรูปพระเจ้าตากสินแล้ว ก็อาจเข้าใจได้ด้วยว่ามาทรงของพระองค์
แม้จะมีลักษณะไม่เคลื่อนไหว (ไม่วิ่ง) แต่ก็ได้เต็มไปด้วยพลังอันเกรงกกล้า และข้าพเจ้า
อยากกล่าวถึงว่าเกรงกล้ายิ่งกว่าที่เคลื่อนไหวไปแล้วเสียอีก อันที่จริงจากที่กล่าวมาแล้ว
ท่านผู้อ่านจะได้คิดว่า ผู้ชายจะปรากฏกำลังอำนาจของระบรมกตามเนื้อและจะคิดหนักถัว
ก็ในขณะที่เตรียมพร้อมที่จะต่อสู้ด้วยความตื่นเตนอย่างรุนแรง มากกว่าเมื่อกำลังทำการ
ต่อสู้กัน เหมือนกับระบรมกตามเนื้อของเสือที่กาดงจอบเหยือ ในขณะที่มันพร้อมจะ
กระโจนออก ย่อมมีความเกร็งเกร่งมากกว่าเมื่อมันตะปบเหยือได้แล้ว

โดยการเปรียบเทียบ พระบรมรูป และมาทรงของ พระเจ้าตากสิน กับพระพุทธรูป
ของพระบวทสมเด็จพระปิยะมหาราช จะได้เห็นโดยชัดเจนว่าอนุสาวรีย์แรกเป็นอนุสรณ์
แต่ชายชาติกับรบที่ออกศึกเพื่อกอบกู้อิสรภาพให้แก่ชาติ ส่วนอนุสาวรีย์หลังเป็นอนุสรณ์
แต่องค์พระมหากษัตริย์ผู้ซึ่งพระราชกรณียกิจของพระองค์ได้อำนวยประศาสตร์โนบายปกครอง
บ้านเมืองอย่างเตอเลิศ ด้วยเหตุฉะนั้นเอง ที่ความสุ่มมคัมภีรภาพและความงดงามผ่ายจึง
ปรากฏสมบุรณ์ในอนุสาวรีย์ของพระบรมรูปทรงม้า พระปิยะมหาราช.